

Není pravda, že stát je špatný hospodář

Představte se stručně našim čtenářům...

Absolvoval jsem Strojní fakultu VUT v Brně, obor ekonomika a řízení, potom VŠE v Praze, obor zahraniční obchod, a později MBA a M.Sc. v Londýně, vyučil jsem se ještě dodatečně puškařem, jen tak ze zájmu, a částečně studoval ještě několik dalších oborů. Pracoval jsem ve strojírenských podnicích a v zahraničním obchodě včetně dlouhodobého přidělení v Austrálii. Po roce 1990 jsem byl generálním ředitelem velkého strojírenského podniku, kde se mi velmi hodily předchozí zkušenosti, protože náš sortiment bylo nutné umístit na zahraničních trzích pro udržení zaměstnanosti. Založil jsem společný exportní podnik v USA a poznal mnoho zemí. Viděl jsem hodně lesku, ale také mnoho bídy a chudoby v nedůstojných slumech. Hovořím několika cizími jazyky.

Mým koníčkem je myslivost, kde jsem zkušebním komisařem všech předmětů, a kynologie. Jsem soudním znalcem.



Jak byste charakterizoval současný stav naší ekonomiky? A dá se ještě vůbec mluvit o českém národním hospodářství?

Bývám na rozpacích, když se hovoří o ministerstvu průmyslu, protože to ministerstvo nic neřídí. Stát žádný průmysl nevlastní. Před rokem 1989 jsme byli průmyslovou velmocí. Strojírnoství mělo špičkovou úroveň, naše výrobky se nevyvážely jen do východního bloku, jak tvrdí naši odpůrci, ale československé obráběcí stroje šly do západní Evropy, Spojených států, do celého světa. A skutečnou velmocí jsme byli, pokud šlo o investiční celky. Na relativně malý stát byl rozsah a struktura vyvážených investičních celků imponantní. Byly to cukrovary, pivovary, rafinérie, elektrárny a další.

Pracoval jsem krátkou dobu ve Zbrojovce Brno právě ve vývozu investičních celků. Dělali jsme montovnu traktorů v Iráku, pneumatikárnu v Barmě, továrnu na propanbutanové lahve v Nigérii... Naše podniky zahraničního obchodu měly každý své pole působnosti, na investiční celky byl specializován například Technoexport, Škodaexport, Strojexport a další. Ale stavěly se třeba i nemocnice na náročných trzích v bohatých arabských zemích.

Ve srovnání s touto minulostí je současný stav tristní. Nyní jsme překladiště Evropy a montovna Evropy. Zatímco dříve se dělaly finální výrobky, dnes jsou to z devadesáti procent jen subdodávky. Mimo Škodu Auto, to je jediný nosný program v průmyslu, ale i její zisk odchází mimo republiku.

Dělá se u nás jen práce ve mzdě, subdodávky. Na tom, že se dělají součástky pro zahraniční firmy, se nedá vytvářet žádný zisk. Žádná přidaná hodnota. Odeberou je od našich firem za nejnižší možnou cenu. Naopak investiční celky přinášely vysokou přidanou hodnotu, protože jako součást toho celku jsme vyvezli i komponenty, které se takto prodaly za daleko vyšší cenu, než kdyby se prodávaly samostatně.

Byl propracován určitý systém, kdy podniky zahraničního obchodu byly jakýmiśi tykadly na trzích, a své poznatky předávaly generálním ředitelstvím výrobních podniků, které měly specializované projekční kanceláře. Ty byly schopny na klíč vyprojektovat téměř jakýkoli investiční celek. Dnes, když mám mluvit o národním hospodářství, je mi smutno. Je to takové paběrkování.

Podřízený, subdodavatelský charakter české ekonomiky je ovšem příčinou velmi nízkých mezd...

Ovšem, náš subdodavatel velký prostor na mzdy nemá. Ceny vstupů – surovin, energií apod. jsou všude přibližně stejné, konkurovat může náš výrobce leda jen nízkou cenou práce. Ten kompletátor mu ze svého zisku popustí jen to nejnutnější.

Jaké z této situace spatřujete východisko?

Musíme si také uvědomit, že zde fungují nadnárodní monopoly, a od nás mají velice snadný export finančních prostředků. Mělo by se nařídit, aby se ty peníze reinvestovaly zde.

Za druhé, i stát by měl začít podnikat. Nesouhlasím s tvrzením, že stát je špatný hospodář. Po roce 1990 se ho chopili konjunkuralisté a nešlo jim o nic jiného, než se zmocnit státního majetku, nikoli jej spravovat. Nesouhlasil jsem s Klausem, když říkal: Konečně ať už to někomu patří, ať se o to nemusíme starat. To byla naprosto nesprávná filozofie.

Vezměme si například Rakousko. Největší podniky tam patří státu. Dokonce i banky buď přímo patří státu, nebo jsou to akciové společnosti s většinovým podílem státu. Případně jde o kampeličky s přísným dozorem státu. Tak bychom mohli pokračovat stát od státu, dokonce i ve Švýcarsku je řada státních podniků. Když se tam soukromá firma dostane do problémů, stát zasáhne, aby byla zachována pracovní místa.

Najít řešení pro českou ekonomiku není vůbec jednoduché. A dostat ji na úroveň, jakou jsme měli před rokem 1989, to je úkol téměř na několik generací.

Do státní správy bychom měli začít přebírat hospodaření s přírodními zdroji. Je to zločin, když naši vodu prodává českým občanům francouzská firma. Když plyn, který dovážíme z Ruska, nám přeprodává německá firma. S našimi surovinovými zdroji se zacházelo velmi lehkovážně. Němci nám těží kaolin, a tak bychom mohli pokračovat. Takže dostat pod kontrolu surovinové zdroje je základ.

Působil jsem v Austrálii, kde je velmi liberální politika. Ale zdroje surovin vždy patří státu. Podnikatel ho má pouze propůjčený a z každé vytěžené tuny musí odvádět část finančních prostředků. Ale i energetika je tam pod kontrolou státu, jsou limitované ceny energií. Systém je takový, že vše, co ovlivňuje životní úroveň občana, kontroluje stát. Voda, odpadové hospodářství nemohou být v soukromém vlastnictví, vždy patří městu nebo státu, aby nemohly být předmětem spekulací. Tím bychom měli začít u nás.

A co podpora investic?

Systém investičních pobídek a daňových prázdnin pro zahraniční firmy je nesmysl. Nakonec se ukázalo, že podpořené firmy okamžitě po skončení daňových prázdnin přestěhovaly výrobu jinam a pracovníci byli opět na ulici. Pobídky měli dát našim podnikatelům.

Pokud jde o daně, v každém případě bych zakázal jakoukoli součinnost s firmami v daňových rájích. Zakládal jsem společnou firmu ve Spojených státech. A navrhl jsem tamějšímu ekonomovi, že bychom také mohli k tzv. optimalizaci daní využít daňový ráj. Řekl mi, že jakmile se v USA objeví faktura z daňového ráje, finanční úřad ji neuznává a bez řečí ji plně zdaní. Žádné smlouvy dopravního podniku s firmami na Kajmanských nebo Panenských ostrovech. V USA jsou takové věci zakázané. Pokud finanční úřad něco podobného najde, udělá firmě takovou hloubkovou kontrolu, že je to pro ni téměř likvidační.

To jsou příklady ze světa, takže není potřeba nic vynalézat, stačí se rozhlédnout, jak to dělají jinde.

Máme ale určitá pravidla, nadiktovaná bruselskými byrokraty, a ta naopak vytvářejí podmínky pro privatizaci snad i vzduchu k dýchání...

Neměli jsme podepisovat Lisabonskou smlouvu, upozorňovali na to i někteří pravicoví politikové. Evropská unie – ano, ale stav před Lisabonskou smlouvou, která z nás udělala naprosté vazaly. Kolonii Bruselu. Měli bychom hledat řešení, jak se vzepřít těmto procesům, stejně jako to dělají Polsko, Maďarsko, částečně Slovensko. Spojit se v rámci visehradské čtyřky. Začít odmítat tyto diktáty. Bruselský systém je strašně nedemokratický, protože existuje volený Evropský parlament, a Evropská komise, která není volena, je pouze jmenována. Ale rozhoduje. Několik nevolených jedinců rozhoduje o osudech stamilionů Evropanů. Jejich diktát by žádná česká vláda neměla přijímat.

Jak byste ohodnotil končící českou vládu a jakou byste rád měl vládu příští?

Této vládě bych dal ve školním známkování 4-. Chlubit se úspěchy v době konjunktury je falešné. A nedostatečnou bych jí dal za to, jak se podřizuje Evropské unii a sousednímu Německu. Je to na úkor našich občanů, a to je hodně špatné. Není vidět ani žádná snaha se tomu nějak bránit. Slovensko alespoň podalo žalobu kvůli kvótám na přistěhovalce. Naše vláda ne. Přitom všichni vědí, že ta migrační vlna je katastrofa. Pokud chceme žít v míru, je to potřeba řešit od začátku. Už nyní.

Opět připomenu Austrálii. Každý pátý Australan není narozen v Austrálii. Ale současná imigrační vlna, která se také snažila dostat do Austrálie, je tam řešena naprosto striktně. Vojenské námořnictvo hlídkuje, když potká loď s imigranty, pod namířenými kulomety a kanóny přikážou: otočit! Ve Středozezemním moři je naloží a dovezou do Itálie, místo aby je vrátili zpátky do Afriky. Naše vláda a europoslanci – jejichž hlas není vůbec slyšet – by měli říci těmto nárazníkovým zemím: když si je na své území vezmete, tak si to řešte sami. My to za vás řešit nebudeme. Proč my bychom měli přijímat odpovědnost za vaše rozhodnutí?

Bylo by možné znovu vytvořit podobný systém, jako byly podniky zahraničního obchodu, aby se naše výrobky mohly na světovém trhu realizovat bez zprostředkovatelů se zahraničními majiteli?

Reálné by to bylo, protože místo různých agentur, které platíme vlastně jen za reprezentaci, by se mohl založit podnik zahraničního obchodu, vybavený profesionály. Ti by řadě podnikatelů poskytovali zahraničně obchodní servis, ti střední a menší nemají prostředky, aby si mohli dělat marketing na zahraničních trzích. Ani se jim nevyplatí zaměstnat pracovníka, který by to řešil. Pro ně by to byla cesta.

Kromě toho by se měla založit státní komerční banka, která by mimo jiné poskytovala finanční služby pro občany bez poplatků. Zase uvedu příklad z Austrálie: žádná banka tam nesmí vybírat poplatky. Banky tam žijí z rozdílu debetní a kreditní úrokové sazby, majitel účtu jen odvádí státu směšný poplateček asi půl dolaru. I zdravotní pojišťovny tam musejí dát do zdravotnictví stejnou částku, jakou vyberou od pojištěnců. Na svůj provoz si musejí vydělat investováním, ovšem jen do státem určených, nerizikových odvětví. Ve světě existují řešení, která stačí zkopírovat.

Ale zpět k tématu. Rozhodně bychom se měli ke státním podnikům zahraničního obchodu vrátit. Třeba v Japonsku existují. Podniky tam mají monopolní postavení na obhospodařování určitého segmentu trhu. Funguje to, mohlo by i u nás.

Máme ale Českou exportní banku, ta by měla podnikům pomoci v přístupu na zahraniční trhy.

To je jen berlička, která neřeší podstatu: nalézt odbyt pro určitý druh zboží. Najít trhy, udělat marketing a pak to profesionálně obsloužit. Exportní banka pomáhá, až když už je to všechno vyřešeno. Zajistí jen spolufinancování pro export. To se využívalo u investičních celků, kde je bankovní podpora potřeba. Ale to už je koncovka, když už je všechno hotové.

Když je řeč o zahraničním obchodu, jak se díváte na snahy jistých kruhů poškodit styky s Ruskem a Čínou?

Je potřeba dívat se na věci z pohledu zájmů našeho občana. Nás protiruské sankce stojí obrovské peníze. Řada podnikatelů na tom skončila. Začal se otevírat trh, který jsme na začátku devadesátých let neprozřetelně opustili, a tehdy dokonce byla atmosféra taková, že kdo se snažil obchodovat s Ruskem, byl sledován a hodnocen skoro jako zrádce a zločinec a špion. Přitom se do Ruska cpal celý svět. Je to obrovský trh. Rusové sami říkají, že jsme hlupáci, protože jsme mohli udržet řadu fabrik vyrábějících spotřební zboží. Byly specializované na ruský trh, oni byli na naše zboží zvyklí. Mělo tam vysokou reputaci. Pomlvy, že kvůli Rusku nebyl tlak na zvyšování kvality, mohou být pravda, ale nemusejí. Odbyt tam byl a naše zboží se prodávalo rovnou z kamionů. Dnes by se výrobci museli přizpůsobit konkurenci a trendům, které tam jsou, ale nezničily by se základy výroby. Rusko je velikánský trh a opouštět ho je sebevražedný nesmysl. Subdodávky do Německa jej nenahradí. Do Ruska se vyvážely finální produkty, včetně těch investičních celků, o nichž jsme hovořili na začátku. A dopady krachů firem, které kvůli politickým rozhodnutím ztratily ruský trh, mají multiplikační efekt. Stát přichází o daně, sociální pojištění, musí platit zdravotní pojištění...

Je to podobné, jako vytváření nálad proti Číně. Čína je dnes nejsilnější ekonomikou světa. Všichni se tam derou. Nikdo nevykládá nesmysly o lidských právech. Já Čínu znám poměrně dobře, byl jsem tam pracovně několikrát. Rozvoj Číny je neskutečný. Je to samozřejmě různé podle oblastí, ale třeba jižní Čína, okolí Šanghaje, kde rostou obrovské průmyslové komplexy a obchodní centra, je tak bouřlivý, že dnes má Šanghaj 26 milionů obyvatel. Je to největší město na planetě a životní úroveň je tam nesmírně vysoká. Náš občan by se divil, jaké mzdy a životní úroveň tam jsou. Čínský dělník už dávno nepracuje za hrstku rýže. Samozřejmě může nastat otázka, jak při tak vysokých mzdách – daleko vyšších než u nás – udrží tak nízkou cenu produkce. Možná to bude velmi vysokou intenzitou práce. Co jde na odbyt, vyrábí se ve třisměnném provozu 24 hodin denně.

Úspěchy čínského hospodářství pocít'ujeme i u nás – v počtu zahraničních turistů Číňané už vedou. Kde by na to vzali?

Bohužel, i v Číně jsme po roce 1989 kvůli politickým předsudkům ztratili trhy, kam jsme vyváželi spoustu zboží. Strojírenské výrobky, celé elektrárny a spoustu dalšího.

Jiří NUSSBERGER